

Tänased Afganistani põgenikud Pakistanis.
Beppe Arvidsson/PildiPank

Afganistan saja aasta eest

2001. aasta viimases "Horisondi" numbris oli juttu Afganistani maast ja rahvast. Täpselt saja aasta eest ilmus Karl August Hermann kirjutatud "Eesti Üleüldise teaduse raamatu" esimene köide.

Selle meie esimese entsüklopeedia kohta kirjutas 1901. aasta detsembris "Postimees": "Ta on huvitav ja tululik ühel hooil. Ta on õpetlik ja lõbus ühtlasi. Loodame, et töö jõudsasti edeneb ja Eesti rahvast hariduses tähtsasti tõstab".

Afganistani käsitlevas artiklis leidub vahest ka praegusele lugejale mõndagi õpetlikku. Paar katkendit.

Venemaalt Astrahani linnast üle Kaspia mere Aiasse ja Taga-Kaspiamaast lõuna poolt minnes jõuab teekäija pahe-mat ja siis paremat kätt lõuna poole hoides läbi Mervi oasi viimaks Afghanistanimaa piirile. See on iseriik, mille üle üks emir ehk kuningas valitseb. Nimi A/fganistan/ tähendab lühedalt afghanide maa. Mis see sõna esiotsa tähendab, ei ole teada. Enne Kristuse sündi nimetati maad Ariana, Aria, Drangiana ja Arachosia. Üks osa maad kannab Kabu-listani nime, millega mõned tervet maad hüüavad. Maa on umbes Saksamaa suurune, ning üteldakse tal 721 664 ruut-kilomeetrit pinda olevat. Persia pool on A/fganistan/ alla poole libamisi. Persiast lahutab teda soolane kõrbe.

Elanikud A/fganistani/s on kõige päält afghanid. Need on tervele maale nime andnud. Neid olla ligi 4 miljonit hinge. Nad ise nimetavad endid paschtun, mitmuses pakh-taneh, millest Indias Potan on saanud. Tõuu poolest on nad Indo-Europa sugu, aga nad peavad endid ise imelikul viisil koguni põhjata juutide järeletulijateks, kui neil ka oma jagu juutide nägu on. Maa võimu käeshoidjad on usbeghid.

Terve A/fganistani/ maa on Muhamedi usku, aga kahes seltsis. Sunnitite ja schiitide vahel on vaen. Sunnitid afgha-nid on kõige kurjemad vaenlased schiitidele. Et perslased schiitid on, siis vihkavad afghanid neid hirmsasti.

Afghanlaste iseloomust on ütelda, et nende seas vagase-ma, kuid ka peru meelega rahvast on. Päril afghanlane on uhke, vahvas, rammus ja nägus, elab sagedasti ka viisa-kasti, aga on võõraste vasta tige. Afghanlaste eneste seas on mitu keelemurret ja suguharu. Berdurandid on õige töökad inimesed, kuid afridid ja khaibarid on kõige hullemad röövlid ja kaabakad, kelle mõõga ja püssi kuuli ees keegi kindel ei ole. Dschaudschild ja turid, üks teise vaenlased, on peru rahvas, elavad Suleimani mägedes, schiranid ka, kes väga vaesed ja metsikud on ja igapähe paljaks riisuvad, kes nende kätte juhtub.

Elajatest on nimetada väga hääd hobused, peene karva-ga kitsed, rasvase sabaga lambad. Veoloomad on kameelid ja härjad. Metselajatest on kiskjad hundid, hyänid, schaka-lid, karud, tiigrid ja leopardid, harva lõvid, nimetada. Talt-samad elajad on põdrad, antilopid ja metssead.

Maa minerali-varandus on suur, kuid alles koguni tarvi-tamata ja teadmata. Kulda, hõbedat, kallid kiva leidub, aga otsimist ei ole.

AIN KALLIS